

CULTURAL ACTIVITY OF BISHOP IACOV ANTONOVICI

Daniel Curteanu
PhD Student, "Aurel Vlaicu" University of Arad

Abstract: Bishop Iacov Antonovici, who led the Diocese of Huși from 1924 to 1931, made a remarkable cultural contribution both through his literary works and through his pastoral and administrative achievements within the Diocese. As a researcher and historian, he published valuable studies on local history and culture, monographs on communes and religious edifices, as well as pioneering works in the fields of social theology and rural monographs. As bishop, he founded the Huși Diocesan Museum, launched the Bulletin of the Diocese of Huși, the diocese's first ecclesiastical publication, and oversaw the construction of an impressive building for the Huși Theological Seminary. Through these initiatives, he significantly contributed to the promotion of culture and theological education in the region. Through these activities, Iacov Antonovici remained one of the most influential cultural and spiritual figures of Lower Moldavia during the first half of the 20th century.

Keywords : Iacov Antonovici, Diocese of Husy, Bârlad, cultural activity, historian

Introducere

Episcopia Hușilor, cu o tradiție bisericească bogată și o importanță culturală deosebită în regiunea Moldovei, a cunoscut în prima jumătate a secolului al XX-lea o perioadă de revitalizare sub conducerea episcopului Iacov Antonovici. Într-un moment în care Biserica Ortodoxă se confrunta cu provocările modernizării, iar păstrarea patrimoniului istoric și spiritual devenea tot mai necesară, activitatea acestui ierarh s-a evidențiat printr-un angajament ferm în promovarea culturii bisericești și susținerea învățământului teologic.

1. Opera istorică și teologică

Activitatea istoriografică și literară a episcopului Iacov Antonovici s-a bucurat de o largă recunoaștere din partea comunității academice a epocii. Trei dintre lucrările sale – *Istoria comunei Bogdana (1906)* și cele două volume intitulate *Documentele bârlădene* – au fost premiate de Academia Română, în semn de apreciere pentru contribuția la cercetarea istoriei locale și ecleziastice, iar în ședința publică din 7 iunie 1919, Antonovici a fost ales membru de onoare al Academiei Române, distincție care confirma valoarea și rigoarea operei sale științifice¹.

Demersul intelectual al lui Iacov Antonovici s-a concentrat, în mod constant, asupra investigării istoriei orașului Bârlad și a regiunii înconjurătoare, cu o atenție specială acordată instituțiilor bisericești. Studiile sale pun în lumină evoluția așezămintelor monahale din fostul județ Tutova, reliefând importanța acestora în structura religioasă, culturală și socială a Moldovei de sud. Printr-o cercetare temeinică a izvoarelor documentare și printr-o abordare istoriografică modernă pentru epoca sa, Antonovici s-a afirmat drept unul dintre cei mai reprezentativi istorici bisericești în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Lucrările scrise de episcopul Iacov Antonovici de-a lungul a peste cinci decenii de cercetare pot fi grupate, în funcție de conținutul și tematica abordată, în mai multe categorii

¹ Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Enciclopedică, București, 2002, p. 20.

distincte. Această clasificare nu urmărește doar o simplă ordonare tematică, ci scoate în evidență complexitatea și coerența unei opere care îmbină vocația slujirii ecleziale cu pasiunea cercetării istorice.

Lucrări de istorie locală și monografii

Studiul *Istoria comunei Bogdana, din plasa Simila, județul Tutova*, apărut în anul 1905, la Bârlad, reprezintă una dintre cele mai valoroase contribuții monografice din prima jumătate a secolului al XX-lea, fiind o lucrare „unicat la acea vreme”². Încurajat de succesul anterior obținut prin publicarea lucrării *Geografia comunei Bogdana*, Iacov Antonovici și-a continuat eforturile de cercetare cu o stăruință remarcabilă, dedicându-se timp de aproape două decenii studiului documentelor vechi, al hrisoavelor, inscripțiilor și notițelor aflate nu doar pe teritoriul comunei Bogdana, ci și în localitățile învecinate.

Rodul acestor îndelungate investigații s-a concretizat în apariția unei veritabile lucrări de referință, care, după cum se precizează chiar în prefața volumului, „a rămas până astăzi o bună și completă prezentare a evoluției istorice a așezării respective”³.

Autorul mărturisea cu modestie, în aceeași prefață, că a întocmit lucrarea fără a avea la îndemână vreun model preexistent care să-i ghideze demersul: „Poate că această lucrare ar fi avut și niscaiva lacune, ca orice lucru omenesc, însă să nu se uite că eu, făcându-mi planul cărții, n-am avut înaintea niciun model de felul acesta după care să mă conduc. Osebit de aceasta, în timpul celor 19 ani de muncă, am luptat cu multe și felurite greutăți, constându-mi-se în același timp și grele cheltuieli. Am făcut tot ce am putut”⁴.

Recunoașterea valorii sale științifice a venit, de altfel, și din partea Academiei Române, care a premiat lucrarea în același an, considerând-o o contribuție de pionierat în domeniul monografiilor rurale din România.

O primă monografie închinată unui așezământ monahal, *Notițe istorice și tradiționale despre Schitul Măgaru (1911)*, oferă o sinteză istorică privind întemeierea Schitului Măgaru, un așezământ monahal situat în pădurea Bujorenilor. Autorul reconstituie originile lăcașului prin intermediul unei legende locale semnificative, evidențiind atât dimensiunea sa spirituală, cât și rolul în patrimoniul cultural-religios al zonei. Documentul face parte din seria de micromonografii dedicate monumentelor istorice, realizate cu rigurozitate și atenție la detaliu, contribuind astfel la valorificarea și conservarea memoriei acestui schit.

Un alt volum, publicat în 1916, intitulat *Mănăstirea Florești din plasa Simila, județul Tutova. Studiu istoric cu hărți și ilustrații, urmat de documente, inscripții și însemnări*, care, potrivit istoricului vasluian Laurențiu Chiriac, reprezintă cea mai valoroasă contribuție a episcopului Iacov Antonovici dedicată unui edificiu religios⁵. Elaborarea ei a început în anul 1892 și se remarcă printr-o prezentare sistematică a evoluției istorice a așezământului monahal, fiind întregită de un corpus de mărturii provenite de la persoane care au viețuit în cadrul mănăstirii sau au avut legături directe cu aceasta.

Importanța și profunzimea lucrării se explică și prin dimensiunea afectivă, rezultată din atașarea autorului față de locașul studiat. Originar din satul Similișoara, aflat în vecinătatea mănăstirii, Antonovici cunoștea bine acest spațiu monahal, încă din copilărie. De asemenea,

² Laurențiu Chiriac, *Activitatea lui Iacov Antonovici de cercetare și protejarea monumentelor religioase din zona Bârladului*, în *Acta Musei Tutovenssis*, tom I, Editura Sfera, Bârlad, 2006, p. 176.

³ Pr. Ioan Antonovici, *Istoria comunei Bogdana, din plasa Simila, județul Tutova*, Tipografia George V. Munteanu, Bârlad, 1905, p. 7.

⁴ Pr. Ioan Antonovici, *Istoria comunei Bogdana...*, p. 7.

⁵ Laurențiu Chiriac, *Activitatea lui Iacov Antonovici de cercetare...*, p. 179.

evlavia sa față de icoana făcătoare de minuni cunoscută sub numele de „Sfânta de la Florești” – profund venerată în regiune – a constituit un element semnificativ în legătura sa cu acest așezământ. Totodată, începând cu anul 1889, preotul Constantin Antonovici⁶, fratele său, a slujit în cadrul acestei biserici, aspect care a consolidat atașamentul ierarhului hușean față de locul respectiv.

Studii documentare și colecții de documente

Una dintre cele mai substanțiale contribuții ale episcopului Iacov Antonovici la cunoașterea istoriei locale a fostului județ Tutova se concretizează în vasta colecție de izvoare publicate sub titlul *Documentele bârlădene*, apărută în cinci volume, între anii 1911 și 1926, la Bârlad și la Huși. Lucrarea reunește o serie de documente istorice, începând din secolul al XV-lea și până în epoca modernă, extrase din arhive bisericești, administrative și particulare, unele dintre ele inedite până la data publicării.

Prin această operă, Antonovici urmărește nu doar recuperarea trecutului documentar al orașului Bârlad, vechi târg moldovenesc cu funcții militare, comerciale și ecleziastice, ci și reconstituirea evoluției instituționale, sociale și religioase a unei întregi regiuni – spațiul istoric al Tutovei. Metoda sa de lucru, deși specifică epocii, se remarcă prin acuratețea transcrierii, comentariul critic pertinent și organizarea tematică a surselor. În absența unui sistem arhivistic centralizat, lucrarea sa a constituit, la începutul secolului al XX-lea, una dintre puținele inițiative de valorificare științifică a fondurilor documentare locale.

Referitor la valoarea deosebită a celor cinci volume ale colecției *Documente bârlădene*, Nicolae Iorga remarca, într-un comentariu apreciativ, importanța fundamentală a acestei lucrări pentru cercetarea istoriei orașului Bârlad și a zonei sale înconjurătoare. Redăm aprecierea sa, publicată de preotul Vasile Ursăcescu în volumul festiv apărut cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani de către eruditul ierarh hușean: „Culegerea sa de documente bârlădene este și va rămâne baza cercetărilor cu privire la acest vechiu și interesant și părăsit oraș, precum și regiunea înconjurătoare, făcută cinstit și modest, discret și cu minte, fără risipă de erudiție împrumutată, dar și fără dezordinea deletantului, ea e nu numai folositoare, dar și simpatică.”⁷

Importanța colecției *Documente bârlădene* în cercetarea monumentelor religioase medievale din zona Bârladului este una fundamentală, atât prin volumul și diversitatea informațiilor furnizate, cât și prin caracterul inedit și autentic al surselor documentare valorificate. Episcopul Iacov Antonovici identifică și documentează peste 120 de edificii de cult, majoritatea cu fundamente medievale sau din epoca modernă timpurie, oferind pentru cele mai reprezentative dintre acestea transcrieri integrale ale actelor de fondare, de danie sau de întreținere, precum și inventare ale odoarelor liturgice, ale cărților de cult și ale altor obiecte sacre, însoțite de inscripții, însemnări marginale și elemente de proveniență⁸.

Prin caracterul sistematic al lucrării și prin rigoarea metodologică în organizarea și contextualizarea documentelor, Iacov Antonovici a reușit să recupereze și să pună în circulație un corpus esențial pentru reconstituirea evoluției vieții religioase și a structurii ecleziale din zona Tutovei. Contribuția sa depășește simpla publicare de surse, întrucât implică un veritabil efort de arhivare științifică și de istoriografie locală, integrând dimensiunea socială, economică și juridică a instituțiilor bisericești în contextul mai larg al dezvoltării urbane și a așezărilor din jurul Bârladului.

⁶ Pr. Ioan Antonovici, *Istoria comunei Bogdana...*, p. CL.

⁷ Vasile Ursăcescu, *Sărbătorirea P.S. Iacov Antonovici Episcopul Hușilor cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani la 18 noiembrie 1926*, Ed. Corlățeanu, Huși, 1929, p. 75.

⁸ Laurențiu Chiriac, *Activitatea lui Iacov Antonovici de cercetare...*, p.179.

În acest sens, *Documentele bârlădene* se constituie într-un reper al erudiției istorice de început de secol XX, oferind nu doar material documentar de primă mână, ci și o perspectivă coerentă asupra raporturilor dintre viața religioasă și realitățile sociale din Moldova premodernă. Această lucrare se impune astfel ca una dintre cele mai relevante contribuții din domeniul istoriei ecleziastice românești și al cercetării patrimoniului religios local⁹.

Ultimul volum de documente publicat în timpul vieții episcopului Iacov Antonovici poartă titlul *Documente ale fostelor schituri Orgoiești, Bogdănița, Pârvești, Cârțibași și Mânzații din județul Tutova* și a fost tipărit la Huși în anul 1929. Lucrarea se remarcă printr-o structurare clară și riguroasă a materialului documentar, fiind organizată pe centre monahale, fiecare capitol reflectând evoluția istorică distinctă a așezămintelor studiate.

Pentru fiecare schit în parte, Iacov Antonovici oferă atât o selecție atentă de acte originale, cât și observații privitoare la fondatori, ctitori, dani, precum și la modificările patrimoniale suferite în decursul timpului. Din această perspectivă, volumul devine un instrument indispensabil pentru cercetarea dezvoltării vieții monahale din sudul Moldovei, în special în ceea ce privește raporturile dintre mănăstiri și comunitățile rurale din jurul lor.

Trebuie subliniat faptul că, în ceea ce privește volumele de documente editate de episcopul Iacov Antonovici, o importanță aparte o au notele explicative care însoțesc frecvent textele reproduse. Acestea oferă cititorului informații esențiale cu privire la starea de conservare a documentelor, precizând dacă este vorba despre originalele propriu-zise sau despre copii ori traduceri ulterioare. Sunt adesea menționați traducătorii, atunci când textele au fost transcrise din slavonă ori greacă, după cum autorul nu omite să ofere detalii privind suportul material al actelor – hârtie filigranată, pergament sau alte tipuri de manuscris.

Lucrări teologice – *Sclavia și creștinismul* (1892)

Teza de licență în teologie, susținută la Facultatea de Teologie din București și publicată în anul 1892, poate fi considerată, în limitele unui studiu inaugural, o lucrare de pionierat în domeniul teologiei sociale românești. Tema creștinismului social, abordată aici, a fost dezvoltată ulterior de personalități marcante ale Bisericii Ortodoxe din România, precum episcopul Bartolomeu Stănescu de Râmnic, profesorul Vasile G. Ispir și teologul Șerban Ionescu. În această operă, autorul investighează evoluția sclaviei ca fenomen social, începând cu perioada lumii antice și continuând până la apariția creștinismului, oferind o perspectivă istorică care subliniază impactul transformator al doctrinei creștine asupra raporturilor sociale¹⁰.

Pastorale și documente eparhiale

Un subcapitol distinct în cadrul operei episcopului Iacov Antonovici îl constituie seria cărților pastorale, redactate cu ocazia unor momente semnificative din viața sa episcopală sau din istoria Eparhiei Hușilor. Aceste texte, adresate clerului și credincioșilor, reflectă nu doar autoritatea sa pastorală, ci și preocuparea constantă pentru viața morală, spirituală și liturgică a comunității.

Prima dintre aceste scrieri, *Carte pastorală către preoții și credincioșii din Eparhia Dunării de Jos*, a fost rostită în anul 1923, la scurt timp după alegerea sa ca episcop al Dunării de Jos. În paginile acestei scrisori pastorale, episcopul își exprimă gândurile și îndemnul

⁹ Costel Pascaru, *Iacov Antonovici. Viața și opera*, Ed. Sfera, Bârlad, 2016, p. 54-55.

¹⁰ Ioan Antonovici, *Sclavia și creștinismul. Teză de licență în Teologie*, București, 1892; reeditată în 1909.

către clerul eparhiei, marcând începutul păstoririi sale¹¹.

Un an mai târziu, în 1924, apare a doua lucrare de acest tip, *Carte pastorală adresată preacucernicilor preoți și dreptmăritorilor creștini din Eparhia Hușilor*. Aceasta este ocazionată de investirea sa oficială ca episcop titular al străvechii eparhii hușene și are un caracter programatic. Textul îndeamnă la cinstirea lăcașurilor de cult, respectarea sărbătorilor bisericești, ascultarea față de cler și acceptarea reformelor liturgice, precum corectarea calendarului¹².

Cea de-a treia *carte pastorală* este dedicată celor douăsprezece parohii din stânga Prutului, recent reintegrate în Eparhia Hușilor. Aici, episcopul Antonovici le oferă preoților și credincioșilor din Basarabia îndrumări spirituale, cu accent pe importanța zilei de duminică și pe consolidarea vieții religioase în noile condiții administrative și pastorale de după Primul Război Mondial¹³.

Ultima dintre aceste scrieri, *Carte pastorală către dreptcredincioșii și măritorii creștini din Eparhia Hușilor*, are un caracter general și se adresează întregii eparhii. Ea reprezintă o reacție fermă împotriva fenomenului prozelitismului sectar, tot mai activ în zonă în perioada interbelică. Textul cheamă la unitate în credință, la păstrarea învățaturii ortodoxe și la respingerea ideologiilor religioase deviate¹⁴.

Prin aceste scrieri pastorale, episcopul Iacov Antonovici s-a afirmat ca un păstor atent la nevoile vremii, un apărător al Ortodoxiei și un promotor al unei vieți bisericești armonioase, întemeiată pe rânduiala canonică și pe fidelitatea față de Tradiție.

Studii biografice și portrete culturale

Spre sfârșitul vieții, în anul 1928, în semn de omagiu și recunoștință față de o importantă personalitate culturală a orașului Bârlad, Iacov Antonovici a publicat un amplu studiu biografic, numit *Un dascăl ardelean la Bârlad: Ioan Popescu*, în care evidențiază influența semnificativă a acestui remarcabil intelectual ardelean asupra formării sale intelectuale: „Un adânc sentiment de recunoștință, cum și o deosebită considerațiune și admirațiune, [...] m-a îndemnat să întocmesc și să public volumul de față.”¹⁵ Totodată, lucrarea subliniază contribuția excepțională a lui Ioan Popescu la înflorirea culturală și educațională a Moldovei de Jos în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

De asemenea, în studiul intitulat *Frații Gheorghe și Nicolae Roșca Codreanu, fondatorii Liceului și Școlii secundare profesionale de fete din Bârlad*, apărut în 1908, Iacov Antonovici surprinde activitatea culturală și socială a fraților Gheorghe și Nicolae Roșca Codreanu, două figuri majore ale vieții culturale și educaționale din Moldova de Jos în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Studiul, cu o pronunțată dimensiune biografică, restituie cu acribie profilul intelectual, civic și filantropic al celor doi fondatori ai învățământului bârlădean modern.

Pe lângă reconstituirea atentă a biografiilor acestora, autorul a inclus, într-o amplă anexă, un set de 61 de documente esențiale pentru înțelegerea operei și testamentului spiritual al fraților

¹¹ Iacov Antonovici, *Carte pastorală către preacucernicii preoți și binecredincioșii creștini din Eparhia Dunării de Jos*, Stabilimentul de Arte Grafice Moldova, Galați, 1924.

¹² Iacov Antonovici, *Carte pastorală către P.C. preoți și dreptmăritorii creștini din Eparhia Hușilor*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1924.

¹³ Iacov Antonovici, *Carte pastorală către P.C. preoți și dreptmăritorii creștini din cele 12 parohii din stânga Prutului, realipite la Eparhia Hușilor*, Tipografia Zanet Corlăteanu, Huși, 1926.

¹⁴ Iacov Antonovici, *Carte pastorală către dreptcredincioșii din Eparhia Hușilor spre a se feri de învățăturile rătăcite și rătăcitoare ale acelor ce-și zic adventiști și creștini după Evanghelie*, Tipografia Gh. Cerchez, Huși, 1927.

¹⁵ Iacov Antonovici, *Un dascăl ardelean la Bârlad: Ioan Popescu*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1928, p. III.

Codreanu. Aceste surse inedite – între care se numără testamentele lor, dar și acte oficiale emise de instituțiile epocii – permit nu doar o evaluare concretă a dimensiunii filantropice și culturale a inițiativelor celor doi, ci și o contextualizare a acestora în dinamica social-politică și administrativă a vremii¹⁶.

Un loc aparte în ansamblul operei episcopului Iacov Antonovici îl ocupă volumul intitulat *În slujba bisericii și a școlii (1880-1923)*, o lucrare autobiografică ce reunește, într-o formă unitară, o culegere de documente personale și texte cu caracter ocazional, redactate pe parcursul unei activități ecleziastice și culturale desfășurate de-a lungul a peste cinci decenii. Cartea este deosebit de valoroasă nu doar pentru detaliile privind itinerariul biografic al autorului, ci și pentru înțelegerea contextului social, bisericesc și educațional din România de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Structurată în ordine cronologică, lucrarea cuprinde discursuri rostite cu diverse prilejuri, în ipostaza sa de diacon, preot, profesor, membru în consistoriul eparhial al Hușilor sau demnitar în cadrul administrației bisericești de la București. Dincolo de dimensiunea memorialistică, volumul oferă o perspectivă directă asupra ethosului clerical și pedagogic al epocii, precum și asupra profilului interior al unui ierarh implicat profund în viața spirituală și culturală a societății românești din acea perioadă¹⁷.

Publicată în anul 1909, cartea *Tipografia, xilografurile și librăriile și legăturile cărți din Bârlad* a fost realizată de Iacov Antonovici în colaborare cu profesorul Grigorie Crețu și reprezintă una dintre primele cercetări sistematice dedicate istoriei tiparului și difuzării cărții în spațiul românesc. Studiul, remarcabil prin rigoarea documentării și prin perspectiva sa analitică, oferă informații valoroase despre evoluția tipografiilor, despre arta xilogravurii și despre rețeaua de librării din secolul al XIX-lea.

Lucrarea a fost apreciată încă de la apariție pentru caracterul său inovator și pentru contribuția semnificativă la înțelegerea dezvoltării culturii scrise în epoca modernă. Devenită o sursă de referință pentru cercetătorii interesați de istoria cărții și a culturii tipografice românești, această publicație confirmă preocuparea constantă a lui Iacov Antonovici pentru conservarea și valorificarea patrimoniului cultural național¹⁸.

Lucrări de geografie și etnografie

Scrisă în anul 1889, lucrarea *Geografia comunei Bogdana*¹⁹ reprezintă prima carte publicată a autorului, realizată la îndemnul savantului Grigorie Tocilescu și elaborată conform unui plan stabilit de Societatea Geografică Română. Lucrarea este structurată în trei capitole distincte, ce acoperă aspecte de geografie fizică, economică și politică. În ultimul capitol, dedicat geografiei politice, sunt prezentate detalii relevante despre populația comunei — locuințele, vestimentația, obiceiurile locale, structura administrativă, precum și organizarea școlară și dascălii din zonă. Totodată, sunt analizate istoria cătunelor și a satelor componente ale comunei. Un alt punct important al studiului îl constituie problemele legate de organizarea bisericească locală, în special în privința parohiilor și monumentelor religioase aflate pe teritoriul comunei. Această lucrare inaugurală a reprezentat, în esență, punctul de pornire pentru investigațiile istorice și etnografice ulterioare ale autorului, conturând temelia

¹⁶ Pr. Ioan Antonovici, *Frații Gheorghe și Neculai Roșca-Codrianu. Fondatorii Liceului și Școlii secundare profesionale de fete din Bârlad*, Tipografia George V. Munteanu, Bârlad, 1908.

¹⁷ Iacov Antonovici, *În slujba bisericii și a școlii 1880-1923*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926.

¹⁸ Costel Pascaru, *Iacov Antonovici...*, pp. 108-114.

¹⁹ Pr. Ioan Antonovici, *Geografia comunei Bogdana, din plasa Tergu-Simila, județul Tutova, cu notiți tradiționale și istorice*, Stabilimentul Grafic Socecu & Teclu, București, 1889.

cercetărilor sale viitoare.

Studii și articole ocazionale

O dimensiune mai puțin cunoscută, dar semnificativă a operei episcopului Iacov Antonovici este reprezentată de lucrările sale dedicate ritualului bisericesc, elaborate și publicate cu aprobarea și binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Aceste cărți se înscriu într-un efort de sistematizare și adaptare a rânduielilor liturgice la specificul vieții bisericești din Moldova interbelică, având totodată un important rol catehetic și pastoral.

Prima dintre acestea, intitulată *Rânduiala ridicării Panaghiei după cum se oficiază în Moldova*, a apărut în anul 1920, la Tipografia Cărților Bisericești din București. Lucrarea este însoțită de un cuvânt-înainte, în care autorul explică sensul și semnificația acestei rânduieli, abordând aspecte teologice legate de starea sufletului după moarte, datoria celor vii față de cei adormiți, precum și istoricul liturgic al acestei obicei. De remarcat este intenția sa de a înrădăcina practica într-o tradiție liturgică locală, subliniind originea și particularitățile moldovenești ale rânduielii²⁰.

A doua lucrare de acest tip, *Rânduiala sfințirii steagului unei școale*²¹, a fost publicată la București în 1921 și oferă o formulare liturgică adaptată contextului ceremonial al comunităților rurale, cu accent pe dimensiunea identitară și religioasă a simbolurilor locale.

Cea de-a treia lucrare, *Rânduiala sfințirii steagului unei corporații de meseriași*²², a apărut tot în capitală, în anul 1923, și reflectă preocuparea episcopului pentru integrarea vieții profesionale și comunitare în ritmul și binecuvântarea Bisericii. Lucrarea oferă un exemplu elocvent de adaptare liturgică la realitățile socio-economice ale epocii.

Prin aceste publicații, episcopul Iacov Antonovici dovedește nu doar o solidă formare teologică, ci și o profundă sensibilitate pastorală, reușind să armonizeze fidelitatea față de Tradiția Ortodoxă cu nevoile concrete ale credincioșilor din eparhia sa și nu numai.

În anul 1904, a văzut lumina tiparului un jurnal de călătorie intitulat *O călătorie la Mănăstirea Putna în Bucovina*²³, ce reprezintă un valoros document memorialistic, în care autorul îmbină observația istorică cu notația personală, evocând impresiile trăite în timpul pelerinajului său la Putna. Călătoria a avut loc cu prilejul comemorării a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, eveniment de o profundă încărcătură națională și spirituală, la care Antonovici a participat în calitate de delegat al Societății Istorice Române.

Textul este marcat de o profundă emoție patriotică și de o sinceră admirație față de personalitatea voievodului moldovean, dar și de un interes autentic pentru peisajul, oamenii și spiritualitatea locului. Mănăstirea Putna devine, în relatarea lui Antonovici, nu doar un spațiu al memoriei istorice, ci și un simbol al unității și rezistenței românești în fața vitregiilor vremii. Prin acest text, episcopul Iacov oferă cititorului contemporan nu doar o mărturie a trăirilor sale interioare, ci și un model de raportare intelectuală și duhovnicească la trecutul național, într-o epocă în care memoria lui Ștefan cel Mare devenea un reper mobilizator pentru idealul unității românești²⁴.

După Unirea Principatelor Române din 1859, societatea românească a cunoscut o

²⁰ Arhiepiscopul Iacov Antonovici Bârlădeanu, *Rânduiala ridicării Panaghiei după cum se oficiază în Moldova*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1920, p.6.

²¹ Arhiepiscopul Iacov Antonovici Bârlădeanu, *Rânduiala sfințirii steagului unei școale*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1921.

²² Iacov Antonovici, *Rânduiala sfințirii steagului unei corporații de meseriași*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1923.

²³ Pr. Ioan Antonovici, *O călătorie la Mănăstirea Putna în Bucovina, cu prilejul celui al IV-lea centenar de la moartea Marelui Ștefan*, Tipografia Gh. V. Munteanu, Bârlad, 1904.

²⁴ Costel Pascaru, *Iacov Antonovici...*, p. 107.

relativă libertate de expresie, iar interesul pentru cunoașterea și valorificarea trecutului național a crescut considerabil. Acest climat a favorizat apariția unui nou curent intelectual la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea, în cadrul căruia istoriografia românească s-a înscris într-o direcție cu pronunțat caracter național. La București se afirmă așa-numita „școală critică”, reprezentată de nume de prestigiu precum Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan și Nicolae Iorga, care impun o nouă metodologie în cercetarea istoriei: studierea minuțioasă a documentelor, rigoarea în tratarea surselor și eliminarea exagerărilor retorice în favoarea unei restituiri realiste a trecutului²⁵.

Această fază a istoriografiei românești poate fi caracterizată prin accentul pus pe monografia locală, delimitarea clară a câmpului de investigație și supremația documentului ca bază a reconstrucției istorice. În această paradigmă s-a înscris și demersul științific al lui Iacov Antonovici, care a contribuit la depășirea patetismului și a generalizărilor facile din discursul istoric contemporan. Cercetările sale pun în lumină, cu luciditate și acribie, factorii complecși care influențează destinul unei comunități, al unui lăcaș de cult sau al unei personalități istorice: de la evenimente politice, invazii și războaie, până la molime, schimbări demografice, transformări economice și mutații în regimul proprietății. Totodată, Antonovici analizează și structura socială și administrativă, precum și tradițiile și obiceiurile legate de naștere, căsătorie și moarte, integrându-le într-o viziune istorică coerentă, atât sincronă, cât și diacronică²⁶.

2. Realizări pe plan cultural ca episcop al Hușilor (1924-1931)

Dincolo de remarcabila sa activitate publicistică și editorială, de o însemnătate aparte pentru cultura românească a începutului de secol XX, Iacov Antonovici s-a remarcat, în calitate de ierarh al Hușilor, printr-o serie de inițiative culturale și instituționale de prim rang. Acestea au marcat profund viața intelectuală a eparhiei și au evidențiat grija sa constantă pentru consolidarea, conservarea și valorificarea patrimoniului cultural și spiritual al Episcopiei Hușilor.

Un reper deosebit de important în activitatea culturală a Episcopului Iacov Antonovici îl constituie înființarea primei publicații oficiale din Eparhia Hușilor, respectiv *Buletinul Episcopiei Hușilor*. Această revistă ecleziastică a fost lansată la 1 noiembrie 1924 și a avut o apariție neîntreruptă timp de aproape un deceniu, până la 1 februarie 1934. Publicația reflectă preocuparea episcopului nu doar pentru informarea clerului și a credincioșilor cu privire la viața bisericească locală, ci și pentru promovarea unei culturi teologice și istorice solide în eparhie. Buletinul a oferit un cadru de exprimare pentru numeroase contribuții pastorale, catehetice și administrative, devenind astfel un instrument esențial în consolidarea identității și în evoluția spirituală a comunității ortodoxe din regiune.

Primul număr al *Buletinului Episcopiei Hușilor*, apărut la 1 noiembrie 1924, fusese conceput inițial ca un simplu buletin informativ și avea aspectul unui ziar. Conținutul său era structurat în două secțiuni principale. Prima, denumită „partea oficială”, cuprindea deciziile chiriarhale, informații administrative privind activitatea clerului, precum și date referitoare la mișcările de personal în cadrul eparhiei. Cea de-a doua secțiune, „partea neoficială”, includea articole de teologie, studii de istorie bisericească, recenzii de carte, dări de seamă și recomandări editoriale²⁷.

Pe parcursul celor aproape zece ani de apariție, publicația a cunoscut o evoluție

²⁵ Alexandru Zub, *De la istoria critică la criticism (Istoriografia română sub semnul modernității)*, Editura Enciclopedica, București, 2000, p. 26.

²⁶ Costel Pascaru, *Iacov Antonovici ...*, p. 67-68.

²⁷ ***Buletinul Episcopiei Hușilor, an I, nr. 1 (noiembrie), 1924, Huși, p. 1-8.

notabilă, atât din punctul de vedere al conținutului, cât și al formei grafice. În paginile *Buletinului* au fost publicate articole bine documentate, abordând teme variate – de la teologie și istorie eclezială, până la traduceri din Sfinții Părinți. O contribuție semnificativă la acest demers editorial au avut-o profesorii și părinții slujitori de la Seminarul Teologic din Huși, alături de colaboratori din alte reviste bisericești contemporane.

Ierarhul Hușilor a fost el însuși un colaborator activ al *Buletinului Eparhiei Hușilor*, publicând în paginile acestuia o serie de articole dedicate unor importante personalități ecleziastice locale, precum arhiepiscopul *Policarp Popescu-Bârlădeanu*²⁸ și doctorul ierodiacon *Meletie Orzescu*²⁹. În același cadru editorial, episcopul Iacov Antonovici a scos la lumină documente relevante pentru trecutul Episcopiei Hușilor, între care se numără și *Opisul documentelor Episcopiei Hușilor*³⁰.

Un alt colaborator constant al *Buletinului* este părintele consilier Vasile Ursăcescu, cunoscut în epocă pentru implicarea sa în revistele centrale, atât bisericești, cât și istorice. Cu o ținută științifică remarcabilă, acesta a publicat în mod regulat articole în paginile publicației hușene, dintre care se remarcă: *Două pomelnice*³¹, *Însemnări privitoare la moartea fostului episcop de Huși Gherasim Clipa*³², precum și *O pecete veche*³³. Aceste contribuții întăresc profilul intelectual al *Buletinului*, reflectând preocupările istoriografice și teologice ale elitei eparhiale din acea vreme.

În paginile *Buletinului Eparhiei Hușilor* se regăsesc și contribuțiile valoroase ale unor preoți-profesori de la Seminarul Teologic din Huși, între care se remarcă Ioan Negoită, Mihai Bejenaru și Nicolae Donos. Aceștia semnează atât articole proprii, cât și traduceri din Sfinții Părinți, ilustrând astfel nivelul înalt de pregătire teologică și științifică a corpului profesoral al Seminarului hușean.

Printre colaboratorii activi ai revistei se remarcă și tânărul ierodiacon Dionisie Udișteanu, un teolog promițător, care a fost călugărit în Catedrala Episcopală din Huși în anul 1922. Acesta contribuie cu articole diverse, reportaje de călătorie de la evenimente desfășurate în eparhie – adesea însoțindu-l pe episcopul Iacov Antonovici – precum și cu studii de istorie bisericească și teologie. Dintre articolele sale apărute în paginile *Buletinului*, remarcăm: *Inscripții*³⁴ și câteva traduceri, printre care: *Morala evanghelică și problema socială*³⁵ și *Valoarea socială a doctrinei evanghelice*³⁶, și alte articole tematice. Aceste contribuții demonstrează nu doar vocația intelectuală a autorului, ci și preocuparea revistei pentru formarea unui climat de reflecție teologică și culturală în eparhie.

În anii de apariție, colaboratorii revistei au fost recrutați, în bună parte, dintre părinții consilieri și clericii activi în parohiile și mănăstirile eparhiei. Dintre aceștia se disting preotul consilier Gheorghe Șușnea, cunoscut pentru poeziile sale cu conținut religios și național, publicate cu regularitate în aproape fiecare număr al revistei, dar și preotul Vasile Vasilache din Vutcani. Alți colaboratori remarcabili au fost preotul Gheorghe Timircan, preotul Vasile Popa – cu o evidentă înclinație spre reflecția filosofică –, precum și diaconul Grigorie A. Dimitriu.

²⁸ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 4 (aprilie), 1926, Huși, p. 28-29.

²⁹ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 6 (iunie), 1926, Huși, p. 50-52.

³⁰ Opisul a fost publicat în mai multe numere din *Buletinul Episcopiei Hușilor* din anul 1930 (nr. 9, 10, 11, 12).

³¹ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an VI, nr. 11 (noiembrie), 1929, Huși, pp. 169-171; nr. 9 (septembrie) 1929, p. 140-141; nr. 10 (octombrie), 1929, p. 152-154.

³² ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an I, nr. 12 (octombrie), 1925, Huși, p. 92-93.

³³ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an VII, nr. 2 (februarie), 1931, Huși, p. 2-4.

³⁴ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 11 (noiembrie), 1926, Huși, p. 96-98.

³⁵ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an VII, nr. 1 (ianuarie), 1930, Huși, p. 5-7.

³⁶ ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, an III, nr. 10 (octombrie), 1927, Huși, p. 133-134.

O inițiativă culturală remarcabilă a episcopului Iacov Antonovici: înființarea Muzeului Eparhial din Huși (1926)

Printre realizările culturale de seamă ale episcopului Iacov Antonovici se numără și înființarea, în anul 1926, a Muzeului Eparhial din Huși – demers care s-a înscris într-un amplu proces de valorificare și conservare a patrimoniului bisericesc românesc din perioada interbelică. Decizia de organizare a unor muzee eparhiale în cadrul fiecărei reședințe chiriarhale a fost adoptată în cadrul ședinței Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 15 noiembrie 1923, la inițiativa ministrului cultelor și artelor de atunci, Alexandru Lapedatu³⁷. Scopul acestei hotărâri era de a colecta, proteja și valorifica în mod sistematic vechile odoare bisericești, manuscrisele liturgice, obiectele de artă religioasă și cărțile de cult cu valoare istorică și artistică, într-un spațiu adecvat, aflat sub supravegherea directă a fiecărei eparhii.

Deși Episcopia Hușilor fusese notificată în mod oficial cu privire la această decizie încă din anul 1923, aplicarea măsurii a fost temporar amânată, în principal din lipsa unui spațiu adecvat în incinta reședinței episcopale. Clădirile Centrului Eparhial erau, la acel moment, utilizate în întregime de Seminarul Teologic din Huși, ceea ce a întârziat implementarea concretă a proiectului muzeal³⁸.

La data de 19 mai 1926, prin Jurnalul cu nr. 1231, publicat ulterior în Buletinul Eparhiei Hușilor din luna iunie a aceluiași an, episcopul Iacov Antonovici anunța în mod oficial înființarea unui muzeu eparhial, cu sediu provizoriu în incinta Palatului Episcopal, într-o cameră situată deasupra intrării principale³⁹. Inițiativa venea în consonanță atât cu directivele Sfântului Sinod, cât și cu propria viziune asupra valorificării și protejării patrimoniului bisericesc al eparhiei.

În ședința Secției Culturale din cadrul Adunării Eparhiale, desfășurată la 31 mai 1926, preotul Nicolae Donos, în calitate de referent cultural, a înaintat spre aprobare un proiect de regulament, menit să asigure buna funcționare a instituției muzeale. Documentul stabilea, în mod sistematic, categorii precise de obiecte de cult susceptibile de a fi incluse în colecțiile muzeului – „icoane, candelă, veșminte, cărți, documente”, conform articolului I – acestea fiind selectate pe criterii de valoare istorică sau artistică. Articolul VII reglementa condițiile în care preoții parohi sau deținătorii particulari puteau dona asemenea obiecte către Centrul Eparhial, în vederea expunerii permanente în cadrul muzeului. O prevedere pragmatică viza posibilitatea înlocuirii obiectelor liturgice aflate în uz – atunci când se constata valoarea patrimonială a acestora – cu altele mai vechi sau uzate, pentru a facilita transferul pieselor valoroase către patrimoniul muzeal fără a afecta viața liturgică a parohiilor⁴⁰.

Pentru organizarea și coordonarea activităților legate de înființarea și funcționarea Muzeului Eparhial de la Huși, episcopul Iacov Antonovici a delegat o personalitate cu o solidă reputație în domeniul cercetării istorice și muzeografice: preotul iconom stavrofor Vasile Ursăcescu. Acesta se număra printre cei mai cultivați clerici ai eparhiei și era bine cunoscut în mediile academice românești ale vremii pentru pasiunea sa de colecționar și pentru implicarea

³⁷ Costin Clit, *Episcopia Hușilor - studii, articole și documente*, Editura Horeb, Huși, 2023, p. 359.

³⁸ Costin Clit, *Episcopia Hușilor...*, p. 359.

³⁹ Iacov Antonovici, *Jurnal no. 1231*, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 6 (iunie), 1926, Tipografia Zanet Corlăteanu, Huși, pp. 45-46.

⁴⁰ Pr. Nicolae Donos, *Regulament pentru un muzeu de obiecte bisericești la Sfânta Episcopie a Hușilor*, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 7 (iulie), 1926, Tipografia Zanet Corlăteanu, Huși, p. 56.

activă în conservarea patrimoniului cultural și bisericesc⁴¹.

Într-un interval de timp relativ scurt, între lunile iulie și noiembrie 1926, s-a reușit colectarea unui număr însemnat de obiecte pentru nou-înființatul Muzeu Eparhial de la Huși, multe dintre acestea având o valoare istorică și artistică excepțională, datând din perioada cuprinsă între secolul al XVI-lea și începutul secolului al XIX-lea. Dintre bunurile adunate pot fi menționate: icoane vechi, cărți liturgice slavone, române și slavo-române, manuscrise religioase redactate în slavonă și română, cruci lucrate în filigran, sculpturi (între care se remarcă strana arhierescă a episcopului Varlaam al Hușilor, datată 1701), chivoturi din lemn ornamentate cu sidef, paftale din bronz, argint și sidef, candelice, cădelnițe, stoffe pentru veșminte bisericești, precum și documente pe hârtie și pergament, sfeșnice din bronz și lemn, pomelnice triptice și alte obiecte de cult cu o semnificativă valoare documentară⁴².

Procesul de inventariere și de centralizare a acestor bunuri nu a fost lipsit de dificultăți și tensiuni locale, mai ales în comunitățile care percepeau aceste demersuri ca pe o pierdere a unui patrimoniu propriu. Un astfel de episod s-a petrecut în comuna Brădicești, pe teritoriul căreia se afla fosta mănăstire omonimă. În numele enoriașilor, primarul localității și-a exprimat în mod public indignarea față de faptul că o strănă arhierescă foarte veche și un pomelnic aflat în altarul bisericii de lemn au fost preluate fără informarea prealabilă a autorităților comunale sau a comunității locale⁴³. Episcopia Hușilor, prin vocea reprezentanților săi, a explicat că acțiunea de preluare a acestor bunuri s-a desfășurat în baza unei decizii oficiale a autorității chiriarhale, adoptată de Adunarea Eparhială la data de 3 mai 1926⁴⁴. Decizia urmărea nu doar centralizarea și conservarea acestor obiecte de patrimoniu într-un cadru adecvat, ci și protejarea lor de riscurile de degradare sau dispariție, într-un context în care multe lăcașuri de cult se aflau în stare avansată de ruină sau abandon.

Inaugurarea Muzeului Eparhial din Huși a avut loc la data de 18 noiembrie 1926, fiind deliberat plasată în contextul aniversării a șaptezeci de ani de viață ai episcopului Iacov Antonovici, ierarh cu o activitate remarcabilă în domeniul cercetării istorice și al conservării patrimoniului bisericesc. Evenimentul s-a desfășurat cu solemnitatea cuvenită și a reunit un număr impresionant de participanți reprezentând structurile de conducere bisericească, mediul academic și administrația locală și regională.

Dintre personalitățile prezente se disting preasfințitul Ghenadie, episcopul Buzăului, în calitate de delegat oficial al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, preasfințitul Cosma Popovici, episcopul Dunării de Jos, și pr. prof. univ. Nicolae Popescu, membru al Academiei Române, delegat din partea forului academic național. La ceremonie au participat, de asemenea, membrii Adunării Eparhiale a Episcopiei Hușilor, reprezentanți ai clerului eparhial, precum și diferite oficialități laice din cele trei județe componente ale eparhiei: Tutova, Fălciu și Vaslui⁴⁵.

Recunoașterea oficială a contribuției episcopului Iacov Antonovici la fondarea muzeului s-a produs în mod formal în anul 1929. Prin Referatul nr. 1991 din 1929, întocmit de preotul Gheorghe Șuşnea, în calitate de consilier cultural al Episcopiei Hușilor, s-a propus Adunării Eparhiale atribuirea unei denumiri onorifice muzeului: „Muzeul de Antichități

⁴¹ George A. Ursăcescu, *Preotul Vasile C. Ursăcescu (1884-1949), întemeietorul primului muzeu sătesc de antichități din România. Succintă expunere biografică*, în *Acta Musei Tutovensensis*, tom III, Editura Sfera, Bârlad, 2008, p. 157-162.

⁴² Vasile Ursăcescu, *Sărbătorirea P.S. Iacov Antonovici ...*, p. 102-103.

⁴³ *** Arhiva Episcopiei Hușilor, Fond Muzeul Eparhial Huși, Dosar 14/1926, p. 6.

⁴⁴ *** Arhiva Episcopiei Hușilor, Fond Muzeul Eparhial Huși, Dosar 14/1926, p. 7.

⁴⁵ Vasile Ursăcescu, *Sărbătorirea P.S. Iacov Antonovici ...*, p. 51-62.

Bisericești Iacov Antonovici al Hușilor”⁴⁶. În cadrul ședinței din 28 aprilie 1929, această propunere a fost adoptată, constituind o expresie instituționalizată a aprecierii pentru implicarea constantă și determinantă a episcopului în procesul de recuperare, conservare și valorificare a patrimoniului religios al eparhiei.

Seminarul Eparhial Huși în perspectiva activității episcopului Iacov Antonovici

Un aspect definitoriu al contribuției culturale a episcopului Iacov Antonovici îl constituie relația privilegiată pe care acesta a cultivat-o cu Seminarul Teologic al Episcopiei Hușilor, instituție fundamentală pentru formarea clerului în eparhie. Episcopul a urmărit permanent înzestrarea seminarului cu un corp profesoral de înaltă calificare științifică și teologică, ceea ce a condus la consolidarea statutului acestei instituții ca centru de învățământ teologic de prestigiu din Moldova.

Această implicare directă a episcopului Antonovici în destinul seminarului se explică și prin faptul că, în perioada 1872-1876, el însuși a urmat cursurile acestei instituții, ceea ce i-a conferit o legătură afectivă și o înțelegere profundă a necesităților ei. În calitate de episcop vicar, a avut un rol esențial în reînființarea Seminarului Teologic din Huși în toamna anului 1919⁴⁷, context în care episcopul Nicodim Munteanu, titularul eparhiei, era temporar detașat ca arhipăstor la Chișinău. În această perioadă, episcopul Antonovici a acordat o atenție deosebită ameliorării condițiilor materiale ale elevilor, punând la dispoziție mai multe încăperi în incinta Palatului Episcopal pentru desfășurarea procesului educațional în condiții optime.

Potrivit mărturiei directorului seminarului, preotul Ioan Negoită, obținerea unui ciclu complet de studii – similar cu cel al seminarului din vechiul Regat – s-a datorat în mod direct intervenției ferme a lui Iacov Antonovici, în calitate de arhieru vicar la Huși, la Ministerul Cultelor și Artelor⁴⁸. Odată cu întronizarea sa ca episcop titular al Hușilor, responsabilitatea sa față de această instituție unică în cadrul eparhiei a crescut semnificativ. Problemele legate de spațiile de cazare destinate elevilor, care persistau încă la momentul întronizării sale, au fost abordate prin începerea, în vara anului 1925, a construcției unui pavilion destinat satisfacerii unor necesități stringente ale procesului instructiv-formativ.

În timpul episcopatului lui Iacov Antonovici la Huși, s-a realizat construcția unui sediu administrativ reprezentativ pentru Seminarul Eparhial, o clădire impunătoare destinată orașului Huși. Evenimentul de punere a pietrei fundamentale a noului seminar a avut loc duminică, 10 ianuarie 1926, imediat după încheierea serviciului divin. La ceremonie au participat episcopul Iacov Antonovici, însoțit de doi membri ai Guvernului condus de Ion I. C. Brătianu – Alexandru Lapedatu, ministru al Cultelor și Artelor, și Anghelescu, ministru al Instrucțiunii Publice – prezenți la Huși special pentru această ocazie⁴⁹.

Prin sprijinul acordat seminarului eparhial, atât în planul înzestrării cu resurse umane și materiale, cât și prin inițiativele de construire a unui sediu modern, Iacov Antonovici a consolidat infrastructura educațională a singurei instituții teologice din eparhie, pregătind astfel mai multe generații de clerici bine formați științific și duhovnicește, până la desființarea acestuia din anul 1933. Această preocupare pentru învățământul teologic reprezintă o continuare firească a vocației sale personale, reflectată și în propria sa formare ca fost

⁴⁶ *** *Procesul verbal al Adunării Eparhiale-ordinare, de la 28 aprilie 1929*, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, an VI, nr. 6 (iunie), 1929, Huși, p. 86.

⁴⁷ Costin Clit, *Documente privind istoria Episcopiei Hușilor*, Editura Horeb, Huși, 2021, p. 788.

⁴⁸ Vasile Ursăcescu, *Sărbătorirea P.S. Iacov Antonovici ...*, p. 92.

⁴⁹ *** *Solemnitatea punerii pietrei fundamentale la Seminarul Teologic din Huși*, în *Buletinul Episcopiei Hușilor*, an II, nr. 2 (februarie), 1926, Huși, p. 12-15.

seminarist al Hușilor.

Concluzii

Episcopul Iacov Antonovici a jucat un rol definitoriu în afirmarea identității culturale și spirituale a Episcopiei Hușilor în prima jumătate a secolului al XX-lea, exercitându-și autoritatea cu o viziune clară și cu un angajament profund față de valorile teologice și patrimoniale ale Bisericii Ortodoxe Române.

În plan cultural și patrimonial, episcopul Antonovici a fost un promotor fervent al conservării și valorificării patrimoniului ecleziastic, evidențiată prin înființarea Muzeului Eparhial, care a adunat și protejat un număr impresionant de artefacte, documente și obiecte de cult, contribuind astfel la păstrarea memoriei religioase a comunității. Acest demers cultural are o importanță majoră nu doar pentru eparhie, ci și pentru cercetările istorice și teologice regionale, oferind o sursă indispensabilă pentru studii ulterioare.

Opera sa scrisă, inclusiv articolele și cercetările publicate în Buletinul Eparhial Huși, constituie un corpus valoros de documentare istorică și teologică, care rămâne de referință în studiile dedicate bisericii și patrimoniului cultural din această zonă. Prin aceste contribuții, Iacov Antonovici se afirmă ca un pionier al științei istorice locale și ca un veritabil păstrător al tradiției spirituale, reflectând o conștiință profundă a importanței istoriei bisericești în construcția identității comunității.

BIBLIOGRAPHY:

1. ***Arhiva Episcopiei Hușilor, Fond Muzeul Eparhial Huși, Dosar 14/1926.
2. Pr. Ioan Antonovici, *Geografia comunei Bogdana, din Plasa Tergu-Simila, județul Tutova, cu notiți tradiționale și istorice*, Stabilimentul Grafic Socecu & Teclu, București, 1889.
3. Ioan Antonovici, *Sclavia și creștinismul. Teză de licență în Teologie*, București, 1892.
4. Pr. Ioan Antonovici, *O călătorie la Mănăstirea Putna în Bucovina, cu prilejul celui al IV-lea centenar de la moartea Marelui Ștefan*, Tipografia Gh. V. Munteanu, Bârlad, 1904.
5. Pr. Ioan Antonovici, *Istoria comunei Bogdana, din plasa Simila, județul Tutova*, Tipografia George V. Munteanu, Bârlad, 1905.
6. Pr. Ioan Antonovici, *Frații Gheorghe și Neculai Roșca-Codrianu. Fondatorii Liceului Liceului și Școlii Secundare-profesionale de fete din Bârlad*, Tipografia George V. Munteanu, Bârlad, 1908.
7. Pr. Ioan Antonovici, *Notițe istorice și tradiționale despre Schitul Măgariu din județul Tutova*, Tipografia Moderna, Bârlad, 1911.
8. Pr. Ioan Antonovici, *Documente bârlădene*, Vol. I, Tipografia Neculai P. Peiu, Bârlad, 1911.
9. Pr. Ioan Antonovici, *Documente bârlădene*, Vol. II, Tipografia Neculai P. Peiu, Bârlad, 1912.
10. Pr. Ioan Antonovici, *Documente bârlădene*, Vol. III, Tipografia și Legătoria de cărți Const. D. Lupașcu, Bârlad, 1915.
11. Pr. Ioan Antonovici, *Mănăstirea Florești din plasa Simila, județul Tutova. Studiu istoric cu hărți și ilustrații, urmat de documente, inscripții și însemnări*, Atelierele

- Grafice Socec & Co, București, 1916.
12. Arhiereul Iacov Antonovici Bârlădeanu, *Rânduiala ridicării Panaghiei după cum se oficiază în Moldova*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1920.
 13. Arhiereul Iacov Antonovici Bârlădeanu, *Rânduiala sfințirii steagului unei școale*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1921.
 14. Iacov Antonovici, *Rânduiala sfințirii steagului unei corporații de meseriași*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1923.
 15. Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, Vol. IV, Tipografia și Legătoria de cărți Const.D. Lupașcu, Bârlad, 1924.
 16. Iacov Antonovici, *Carte pastorală către preacucernicii preoți și binecredincioșii creștini din Eparhia Dunării de Jos*, Stabilimentul de Arte Grafice Moldova, Galați, 1924.
 17. Iacov Antonovici, *Carte pastorală către P.C. Preoți și dreptmăritorii creștini din Eparhia Hușilor*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1924.
 18. Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, Vol. V, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926.
 19. Iacov Antonovici, *În slujba bisericii și a școalei 1880-1923*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926.
 20. Iacov Antonovici, *Carte pastorală către P.C. Preoți și dreptmăritorii creștini din cele 12 parohii din stânga Prutului, realipite la Eparhia Hușilor*, Tipografia Zanet Corlăteanu, Huși, 1926.
 21. Iacov Antonovici, *Carte pastorală către drept credincioșii din Eparhia Hușilor spre a se feri de învățăturile rătăcite și rătăcitoare ale acelora ce-și zic adventiști și creștini după Evanghelie*, Tipografia Gh. Cerchez, Huși, 1927.
 22. Iacov Antonovici, *Un dascăl ardelean la Bârlad: Ioan Popescu*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1928.
 23. Iacov Antonovici, *Documente de ale foastelor schituri Orgoeștii, Bogdănița, Pârveștii, Cârțibașii și Mânzații din județul Tutova*, Tipografia Corlăteanu, Huși, 1929.
 24. Costin Clit, *Episcopia Hușilor – studii, articole și documente*, Editura Horeb, Huși, 2023.
 25. Costin Clit, *Documente privind istoria Episcopiei Hușilor*, Editura Horeb, Huși, 2021.
 26. Costel Pascaru, *Iacov Antonovici. Viața și opera*, Ed. Sfera, Bârlad, 2016.
 27. Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Ed. Enciclopedică, București, 2002.
 28. Vasile Ursăcescu, *Sărbătorirea P.S. Iacov Antonovici Episcopul Hușilor cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani la 18 noiembrie 1926*, Ed. Corlăteanu, Huși, 1929.
 29. Alexandru Zub, *De la istoria critică la criticism (Istoriografia română sub semnul modernității)*, Editura Enciclopedica, București, 2000.
 30. Laurențiu Chiriac, *Activitatea lui Iacov Antonovici de cercetare și protejarea monumentelor religioase din zona Bârladului*, în *Acta Musei Tutovensis*, tom I, Editura Sfera, Bârlad, 2006.
 31. George A. Ursăcescu, *Preotul Vasile C. Ursăcescu (1884-1949), întemeietorul primului muzeu sătesc de antichități din România. Succintă expunere biografică*, în *Acta Musei Tutovensis*, tom III, Editura Sfera, Bârlad, 2008.
 32. ****Buletinul Episcopiei Hușilor*, apărut la Huși, anii 1924-1931.